

Handläggning av vålds- och sexualbrott mot barn

En informationsskrift från Barnhuset Familjen Helsingborg

Har du ett arbete som rör barn?

Om du är anställd inom myndighet vars verksamhet berör barn och ungdom samt andra myndigheter inom hälso- och sjukvården, annan rättspsykiatrisk, undersökningsverksamhet, socialtjänsten eller kriminalvården omfattas du av anmälningsplikt.

Anmälningskyldighet gäller också dig som är verksam inom yrkesmässigt bedriven enskild verksamhet som berör barn och unga eller annan yrkesmässigt bedriven enskild verksamhet inom hälso- och sjukvården eller på socialtjänstens område.

Detta innebär att du har en skyldighet att anmäla till socialnämnden om du misstänker att ett barn far illa och kan behöva skydd.

Vill du veta mer – se 14 kap. 1 § SoL

Barn
är enligt FN:s
barnkonvention
varje människa
under 18 år

När ska du göra en anmälan till socialtjänsten?

När du känner oro över att ett barn far illa. Att göra en anmälan till socialtjänsten kan sätta igång många känslor hos den enskilde. Man kan exempelvis känna rädsla för att barnet ska tas från daghemmet, rädsla för att tappa kontrollen, rädsla för att det ska bli värre, rädsla för att bli hotad eller rädsla för att man helt enkelt gör fel. Vad som då är viktigt att komma ihåg är att lagstiftningen är barnets möjlighet till skydd. Alla vi som arbetar med barn har ålagts denna skyldighet – för barnets bästa. Anmälnings skyldigheten är också ett personligt ansvar.

Ibland är det så att oron har funnits en tid och det kan vara svårt att direkt sätta fingret på vad som 'känns fel'. Ett bra sätt är att börja anteckna vad som händer runt och med barnet. Att anteckna vad barnet säger, tid och plats, vilka som har hört, vad barnet har gjort och så vidare.

Detta kan komma att bli viktiga uppgifter i den utredning som kan följa hos både socialtjänsten och polisen. Såväl socialtjänst som barnhuset finns också tillgängliga för rådfrågning.

Hur ska anmälan se ut?

En anmälan till socialtjänsten bör vara skriftlig. Man kan föredra anmälan per telefon först. Är det akut bör man ringa innan den skriftliga anmälan lämnas. Dokumentation är socialtjänstens grund för fortsatta bedömningar.

Ska jag berätta för föräldrarna att jag gjort en anmälan?

När det gäller vålds- och sexualbrott mot barn är det viktigaste att barnet skyddas för vidare övergrepp. I en sådan situation kan det vara direkt olämpligt att kontakta föräldrarna när misstänkt finns i nära relation.

Polis och socialtjänst kommer att ta alla nödvändiga kontakter med dem om utredning påbörjas.

Vad händer efter att jag gjort anmälan?

När socialtjänsten fått in en anmälan som rör misshandel, sexuella övergrepp eller annat missförhållande beslutar man efter en förhandsbedömning om att inleda utredning eller inte. Ibland kan det kännas frustrerande för den som gjort anmälan till socialtjänsten att inte få veta vad som händer efteråt. Detta beror på att socialtjänsten har en stark sekretess, en sekretess som inte kan brytas annat än av föräldrars medgivande. Vad man inom socialtjänsten kan göra är att berätta om man inlett utredning och även berätta generellt vad som är brukligt vid denna typ av anmälan.

Socialtjänstens utredning

Socialtjänsten har det yttersta ansvaret för att de som vistas i kommunen får det stöd och den hjälp de behöver. Ansvaret för barn och ungdomar betonas ytterligare i socialtjänstlagen. När anmälan har kommit till socialtjänsten med misstanke om att ett barn är utsatt för övergrepp måste socialtjänsten;

- göra en skyndsam värdering av misstanken och bedöma om utredning ska inledas
- bedöma och tillgodose barnets behov av skydd
- bedöma barnets och familjens behov av stöd och hjälp
- bedöma föräldrarnas omsorgsförmåga

I detta läge tar socialtjänsten oftast också kontakt med barnhuset för att samordna arbetet med andra myndigheter och ta ställning till om polisanmälan ska göras eller inte.

Barnhuset Familjen Helsingborg

Barnhuset ligger på Bredgatan 19 i Helsingborg. Barnhuset bygger på en tvärprofessionell samverkan mellan polismyndigheten, socialtjänsterna i nordvästra Skånes kommuner, åklagare, rättsmedicinska avdelningen, och Region Skåne genom sjukhuset och barnpsykiatrin. I ett gemensamt avtal har alla parter förbundit sig att verka för barnets bästa i en miljö anpassad för barn och ungdomar.

På barnhuset arbetar koordinatörer. När socialtjänsten fått in anmälan där misstanke finns om att ett barn är utsatt för exempelvis våld i hemmet tas telefonkontakt med barnhuset. Är ärendet akut behandlas det snarast. De allra flesta ärenden är oftast inte akuta och kommer då att tas upp i ett samråd inom kort. På barnhuset hålls samråd varje vecka, för de ärenden som är anmälda till barnhuset.

Genom koordinatörerna kallas de som är berörda till samråd. Det är vanligtvis den socialsekreterare som ska handlägga ärendet, den polis och den åklagare som ska handlägga ärendet, personal från BUP och barnläkare.

I samband med samrådet bestäms om åklagaren ska begära att en särskild företrädare (se sidan 15) förordnas för barnet. Man försöker också under samrådet bestämma en tid för ett första förhör med barnet och målsättningen är att detta ska ske inom fjorton dagar. Socialtjänstens personal börjar förbereda vad som ska göras för både barnet och dess familj.

Personal från BUP kan redan i detta skede lämna synpunkter på vad som kan vara det bästa för just detta barn. När samrådet är över vet alla vilka som ska arbeta med just detta ärende och inom vilket tidsperspektiv detta ska ske.

Polis och åklagare – utredningsprocessen

Polisen är den myndighet som utreder om brott har begåtts mot barnet. Den utredning som sker kallas förundersökning. Åklagaren är förundersökningsledare och den som lämnar utredningsdirektiv till polisen.

Polisens utredare har särskild utbildning för att kunna utreda brott mot barn. Även åklagarna har särskild utbildning för just dessa brott.

När det fattats beslut om förhör kommer barnet till barnhuset för att träffa polisens barnutredare.

Om en särskild företrädare har förordnats är det oftast den samt någon annan som står barnet nära (exempelvis dagis- eller skolpersonal) som kommer med barnet. Barnet får bekanta sig med miljön som påminner mer om ett vanligt hem än kontorsmiljö. När barnet sedan känner sig moget påbörjas förhöret i ett särskilt videorum. Även detta rum är möblerat utifrån ett mer barnvänligt perspektiv.

I ett rum intill, ett medhörningsrum, finns åklagaren, socialsekreteraren, den särskilde företrädaren och ibland den misstänktes försvarsadvokat. I detta rum kan de följa förhöret. Har de frågor till barnet kan frågorna ställas via polisens utredare. De som är berörda får på detta sätt barnets berättelse på en och samma gång vilket innebär att barnet inte behöver upprepa berättelsen i onödan för någon. Ibland kan det behövas fler förhör och det är då alltid samma utredare från polisen som pratar med barnet.

Läkarundersökning på barnhuset eller vid regionens sjukhus

Om barnet behöver läkarundersökas görs en undersökning som dokumenteras. Läkaren utfärdar på åklagarens begäran ett rättsintyg, vilket kan användas av åklagaren i bevisföringen. Om barnet behöver röntgas eller om en gynekologisk eller annan ingående undersökning behövs görs detta på något av regionens sjukhus.

Socialtjänsten kan också vända sig till sjukhuset i samband med att ett barn omhändertagits jämlikt LVU och det finns tecken på att barnet utsatts för våld och/eller sexuella övergrepp.

Förutom barnets berättelse kan förhör hållas med andra som kan tänkas lämna uppgifter om barnet.

Andra som kanske har sett eller hört något som kan styrka barnets berättelse. Ibland har barn som varit utsatta för övergrepp symtom som varit påtagliga och som registrerats av daghems- eller skolpersonal. Ibland finns inga symtom alls, men barnet kan ha uttryckt sig på annat sätt som fått personal att ana att något är fel.

Förutom förhör så gör polisen ibland husrannsakan hos den som är misstänkt för brott eller på annan plats som beslutats av åklagaren. Vid en husrannsakan söker polisen efter det som är relevant för det misstänkta brottet. Detta kan exempelvis vara foton, filmer, dagböcker, datorer, sexuella föremål eller annat som barnet kan ha berättat om och som kan sättas i samband med brottet. Det man finner tas i beslag och kan användas av åklagaren som bevismedel.

De förhör som hålls med barn är av varierad längd. Ju yngre barn, desto kortare förhör. Ibland räcker det med ett förhör, ibland behövs flera för att barnet ska kunna berätta.

Beroende på vad som framkommit under förhöret fattar åklagaren beslut avseende den som kan misstänkas för brottet. Åklagaren kan besluta om frihetsberövande vilket innebär att polisen griper den misstänkte och åklagaren anhåller honom eller henne. Blir det inte ett frihetsberövande hämtas eller kallas den misstänkte till förhör i polishuset.

En advokat förordnas också för den som är misstänkt för brott. När polisen är klar med alla förhör, när eventuella tekniska undersökningar är klara sammanställs allt till ett förundersökningsprotokoll och detta delges den som är misstänkt för brott. Efter eventuella kompletteringar överlämnas protokollet till åklagaren

som beslutar sig för att väcka åtal eller inte.

Om åklagaren beslutar sig för att väcka åtal lämnas en stämningsansökan till tingsrätten. Vissa delar i den kan sekretessbeläggas. I rättegången deltar samtliga parter som är kallade av åklagare eller den åtalades försvarsadvokat.

Är barnet under 15 år används som regel det videoinspelade förhöret.

Vill du veta mer se aklagare.se

Särskild företrädare för barnet

När det finns anledning att anta att ett brott som kan leda till fängelse har begåtts mot ett barn ska en

särskild företrädare förordnas för barnet om:

- en vårdnadshavare är misstänkt för brottet, eller
- det kan antas att en vårdnadshavare på grund av sitt förhållande till den som kan misstänkas för brottet inte kommer att ta tillvara barnets rätt.

En särskild företrädare är oftast en advokat eller biträdande jurist vid advokatbyrå och den särskilde företrädaren ska istället för vårdnadshavaren ta tillvara barnets rätt under förundersökningen och i efterföljande rättegång. Detta innebär bland annat att det är den särskilde företrädaren som lämnar sitt samtycke till att barnet ska till polis för förhör och om eventuell läkarundersökning ska genomföras. Den särskilde företrädaren kan utses av domstol på åklagares begäran

utan att barnets vårdnadshavare får kännedom om detta.

Vårdnadshavare underrättas i samband med att polisen har förhört barnet. I praktiken kan det även vara så att det är den särskilde företrädaren, som utan föräldrars vetskap, är den som hämtar barnet till förhör på exempelvis daghem eller skola.

Får barnen hjälp?

Parallellt med polisens förundersökning löper socialtjänstens utredning. En av socialtjänstens viktigaste uppgifter är att ge stöd och hjälp. Barnet kan få hjälp genom samtal under lång tid, likaså övriga i barnets familj. Barnets behov ska utredas och detta får ta högst fyra månader. Insatser kan sättas in när som helst under utredningen och det kan även beslutas vid utredningens slut. Om det inte är en situation där barnet har omhändertagits

är socialtjänsten beroende av vårdnadshavarnas egen vilja till den hjälp de blir erbjudna. Den typ av insatser som kan bli aktuella för barn som barnhuset möter i utredningsarbete är exempelvis familjesamtal, enskilda samtal, placering för kortare eller längre tid, frivilligt eller jämlikt LVU.

Barnkonventionen

FN:s konvention om barnets rättigheter består av 54 artiklar.

Artikel 3

Barnets bästa ska alltid komma i första rummet.

Artikel 12-15

Barnet har rätt att uttrycka sin mening i alla frågor som berör det. När domstolar och myndigheter behandlar fall som rör barnet ska barnet höras och barnets intresse komma i första rummet. Barnets rätt till tankefrihet, samvetsfrihet och religionsfrihet ska respekteras.

Artikel 19

Barnet har rätt att skyddas mot fysiskt och psykiskt våld och mot vanvård eller utnyttjande av föräldrar eller andra vårdnadshavare.

Artikel 35

Barnet har rätt att skyddas mot alla former av sexuella övergrepp och mot att utnyttjas i prostitution och pornografi.

En lättläst version av Barnkonventionen

finns på regeringskansliet.se

Information från Barnhuset

För personal i nordvästra Skåne som arbetar med barn finns möjlighet att få ytterligare information från oss på barnhuset. Vi kan delta vid utbildningar, personalmöten, informationsträffar och liknande. Kontakta barnhusets koordinatörer på telefon 042-10 33 00.

A gravel path leads through a forest with autumn foliage on the left and a field on the right. The path is made of light-colored gravel and runs straight towards the horizon. On the left, there is a dense line of trees with yellow and orange leaves. On the right, there is a field of dry grass and a fence. The sky is blue with some clouds.

**”I okunskap
frodas övergreppen.
I kunskapens ljus
blir de till sist omöjliga.”**

**Urban Löfgren
Göteborgs Stadsteater**

